

Aria's tegen armoede

Onze Rijkdom. Elf vrouwen, één man. Verbonden door armoede, veredeld door muziek. Samen met acteur Hans Van Cauwenberghe en operazanger Wilfried Van den Brande huilt het koor vanavond naar de maan. Al lachend. 'Met koffie en water hebben we wonderen verricht.'

Lander Deweer

En plein in De Stad, aan de namen op de brievenbus te zien nog steeds van iedereen. Het is vrijdag, de geur van verse koffie stuwt de dag op gang, en Hans Van Cauwenberghe zwaait de deur open. "Let niet op de rommel", zegt hij, evengoed acteur als zanger. Voor het venster staan drie vrouwen, op *Lolita* van Vladimir Nabokov. Van Cauwenberghe vecht tegen stof en muizen. Het eerste aangericht door verbouwingen, de muizenissen door Onze Rijkdom. "Vannacht zat ik er nog aan te denken", zegt hij, acteur en zanger. "Dat ik niet mag vergeten om twee monitors mee te nemen. Onnozel, ik weet het. Maar ik ben er dag in, dag uit mee bezig, jong."

Aan de vooravond van de werelddag tegen armoede (zie kader) geeft het Antwerpse koor Onze Rijkdom straks een uitzonderlijk optreden in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal in Antwerpen. Van Cauwenberghe: "Er staat wat te gebeuren. Ik voel het. We gaan de grote poorten openzwaaien, ook al mag dat waarschijnlijk niet, en iedereen binnenlaten. De kreupele, de blinden, de mensen in een rolstoel, Hollandse toeristen, Chinezen, Japanners, tot de kathedraal helemaal vol zit."

Wat er ook gebeurt, vanavond is het startschot van een uitgebreide concertronde door Vlaanderen, maar evenzeer de apotheose in het prille bestaan van het twaalfkoppige koor. Terug naar de zomer van 2010, daarvoor. Maar eerst een zin die de zin van Van Cauwenberghe's zin vangt. "Ik geloof dat je met muziek de wereld kan veranderen." En dan, aarzeland bijna. "Ja, dat zit er bij mij precies nog altijd in."

Maar terug naar de zomer van 2010, dus. Hans, het muzikertrio van Van Cauwenberghe, speelt een paar liedjes op een congres over armoede. "Wat is dan je draagkracht?", vraagt een professor aan een arme dertiger uit Oostende. "Ons ma, ons Lindsey en mijn vriendin", antwoordt die laatste met een schrielse stem. Kippenvol bij Van Cauwenberghe. 'Wat een mooi refrein', denkt hij. "Als arme mensen spreken, zijn ze bijzonder echt en bijzonder schoon. Vanuit die ontroering kreeg ik plots het idee om samen met die mensen liederen te maken."

Met hulp van Bind-Kracht en Recht-Op, twee verenigingen waar armen het woord mogen nemen, brengt Van Cauwenberghe twaalf Antwerpenaren bijeen. Elf vrouwen, één man. Elk een eigen verhaal, allen vertrouwd met armoede. Misbruikt, geplaatst, kapot van binnen. Uit Borgerhout, Deurne-Noord, 't Kiel, of Dam. De jongste is dertien, de oudste boven de zestig. Anne Schoonbroodt, 'Bomma Castafiore'.

Van Cauwenberghe: "Om de twee weken kwamen we samen om te praten, te zingen, en teksten te schrijven. Daar zijn mirakels gebeurd. Zij vertelden, en ik schreef op." Konnie bijvoorbeeld vertelde dat wanneer ze naar het theater gaat met een vrouw van een sociaal project, en die vrouw tijdens de pauze vraagt of ze iets wil drinken, ze altijd 'neen' antwoordt omdat ze geen drankje kan terugbetalen.

"In het begin zijn er heel veel tranen gestort, want in elk stukje muziek zit wel iets intiem", zegt Konnie. "Onze liedjes zijn levensverhalen. Maar je leert ook veel bij. Dat armoede niet alleen financiële, maar ook andere oorzaken kent. Een slechte gezinssituatie bijvoorbeeld. En dat ik niet de enige was die met een rekenmachine naar de winkel ging, om te controleren dat ik zeker niet boven mijn budget zat."

Intussen is er zelfs een album, titelloos maar niet zonder ziel. Maar tussendoor eerst een fragment uit 'Drinklied', het eerste liedje op de plaat. Gezongen door Konnie.

"Nee ik drink niet mee/Ik wil niet dat gij denkt/Dat ik profiteer/Ik wil niet dat gij ziet/Dat ik mij geneer/Dus nee ik drink niet mee/Ik kan het niet betalen/Nee ik drink niet mee"

Verder met Van Cauwenberghe, nu. Dirigent, publiek, aanjager van Onze Rijkdom. "Met koffie en water hebben we wonderen verricht. Stilletjesaan zijn we beginnen zingen. Eerst deed ik het voor, dan speelde ik gitaar en mochten zij zingen, en uiteindelijk kregen we een echt koor. Sommigen kunnen niet zingen, anderen enkel vals. Maar het is ongelooflijk hoe snel iedereen vooruitgang boekte. Op den duur had iedereen zijn eigen liedje, en voelde je dat ze daar enorm mee bezig waren. Kleine verhalen over hun eigen leven, over hun miserie. Samen met David De Smet heb ik die op muziek heb gezet."

Eerst was het moeilijk, zegt ook Rosa, een van de twaalf hoekstenen van Onze Rijkdom. "Door over mijn situatie te praten kwam alles weer naar boven. Maar tegelijk deed het heel veel deugd om mij al zingend te uiten. Al onze liedjes gaan over armoede, maar iedereen heeft een verschillend verhaal. Ik bijvoorbeeld ben tegelijk een generatie-arme en een nieuwe arme. Ik heb wel de kans gehad om te studeren en om een mooie job te vinden, maar tien jaar geleden ben ik zwaar ziek geworden. Ik zat blijkbaar vol artrose. Daardoor moest ik stoppen met mijn job in de verzorgingssector. Een heel moeilijke situatie, zeker met nog een kind thuis. Iedereen draagt een rugzak mee, en die van mij werd stilaan leeg. Maar dankzij het koor is hij weer gevuld."

Meer zelfs: Rosa wil blijven strijden tegen armoede en doet veel vrijwilligerswerk, vooral omdat ze hoopt dat haar (klein)kinderen het beter zullen hebben.

Ze komen kijken vanavond, die kinderen. En ze zijn trots, nu al. Net als Rosa zelf. Of Konnie: "Dankzij Onze Rijkdom ben ik veel sterker geworden. Vroeger zou ik alles veel sneller gedramatiseerd hebben, nu laat ik de dingen gemakkelijker bezinken."

Onze Rijkdom draait om vriendschap en geluk, armoede en eenzaamheid. Dat beklemtoont Van Cauwenberghe: "Het is zeker geen klaagzang, maar elke keer moest er wel iemand huilen. Ik nog het meest van al. Omdat al die liedjes heel persoonlijk zijn, en al die mensen heel veel pech hebben gekend. Die ondertoon van tragiek is altijd voelbaar, maar dan wel met een lach en een traan. We wilden het niet in de donkere sleuren."

Volgende statie: 1 mei 2011. In het kader van Erfgoeddag en Liefhebber Kunstenfestival geeft Onze Rijkdom een eerste concert. "Zat ik daar met een ei", lacht Van Cauwenberghe nu. "Die mensen

'We gaan de poorten van de kathedraal openzwaaien en iedereen binnenlaten'

HANS VAN CAUWENBERGHE
ACTEUR-BEZIELER KOOR

● Het Antwerpse koor Onze Rijkdom zingt over vriendschap en geluk, armoede en eenzaamheid. © CUAUTHEMOC GARMENDIA

zijn al zo gekwetst, laat ze nu alsjeblief niet voor een volle zaal hun tekst vergeten', dacht ik. Maar iedereen deed het goed. Als je ze op straat ziet afkomen, je zou ze vijf frank geven. Ze sukkelten met hun gezondheid, lopen in oude kleren, maar als ze op het podium stonden waren ze zo mooi! En zo blij achteraf! Ze hadden iets gedaan, samen, als een familie. Dat was een bom. Mijn buurman die vertelde dat hij had moeten huilen. Een vrouw uit het publiek die naar mij kwam om te zeggen dat ze het koor in eerste instantie wat raar vond, maar nu ze hen gehoord had toch het gevoel had hen volledig te begrijpen. Schoon toch?"

Nog een fragment, uit 'Ik besef goed' ditmaal.

"Ik besef goed waarom ik zo doe/Ik besef goed waarom/Ik mocht er niet zijn/Als ik er was/Dan gingen zij weg/ GEEF MIJ UW LIEFDE/GE KRIJGT AL DIE VAN MIJ/Ik besef goed dat ik het doe/Ik besef goed waarom/Maar ik ben zo kwaad van binnen/Ik wil u niet kwetsen/Maar ik heb het nooit geleerd/ GEEF MIJ UW LIEFDE/GE KRIJGT AL DIE VAN MIJ"

17 oktober, één doel

In Herentals is er een fakkeltocht, in Mechelen wordt gratis soep uitgedeeld. En nog in Antwerpen organiseert theatergroep Tutti Fratelli het festival Spiegels van de Ziel, met teksten van Louis Paul Boon, Hugo Claus, Bertolt Brecht, en Gerrit Komrij. Want: 17 oktober, morgen dus, is traditiegetrouw Werelddag van Verzet Tegen Armoede. En dus komen overal verenigingen waar armen het woord nemen naar buiten met lokale acties. Met als cruciale boodschap: welvaart is een recht voor iedereen. Meer info op www.17oktober.be (LDW)

Les die Van Cauwenberghe uit Onze Rijkdom durft distilleren: "In iedereen zit kracht, het is gewoon kwestie van op de juiste knop te drukken." Dus: "Onze Rijkdom mag gezien worden, ook in culturele centra. Tot in het Sportpaleis zelfs." Want: "Het is schoon om te zien hoe deze mensen met hun shit omgaan." En: "Als je dat met muziek vermengt, zit je ergens waar het goed vertoeven is."

Gezwind zet het koor na de vuurdoop voort, vindt het geld en maakt het een plaat. En gaat het in zee met Wilfried Van den Brande. Basbariton met imposante adellijke brieven. Interpreteerde Cole Porter in Carnegie Hall, oogste applaus van Brussel tot Nürnberg, nam een Maria-plaat op in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal.

"Er zijn in het klassieker repertoire zo veel songs die naadloos aansluiten bij wat Onze Rijkdom doet", zegt Van den Brande. "'Old Man River' (vooral bekend in de versie van Paul Robeson, red.) bijvoorbeeld. Of *Porgy and Bess* van George Gershwin, dat gaat ook over iemand die probeert op te klimmen uit zijn armoede. Dus leek het mij fantastisch om met hen samen te werken. Wat zo raakt, is dat je soms enorm verrast wordt. En dat muziek levens verandert: ik geloof dat ook. Als we dat idee zouden loslaten, kunnen we beter stoppen met zingen. En hoe geweldig is het niet dat dit koor nu in de kathedraal staat?"

Dat het iets speciaals zal zijn, daar zijn ook Konnie en Rosa het over eens. "Ik sta te popelen", zegt Konnie, "Het is een eer om daar te mogen zingen, dat is niet voor veel mensen weggelegd. En met die galm zullen onze stemmen ook anders klinken, denk ik. Maar een hele zaal die voor jou applaudiseert, dat is genieten. Echt fantastisch."

Van den Brande besluit: "Ik ben heel benieuwd. Nerveus zelfs. Ook over wat onze samenwerking zal geven. Wat zal het met mij doen om 'I Got Plenty O' Nuttin', die prachtige aria uit *Porgy and Bess* op die plek te zingen? Of 'Nobody Knows the Trouble I've Seen'. Tussen mensen die echt weten wat armoede betekent?"

Onze Rijkdom: om 17u in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal in Antwerpen. De eerste 25 personen die voor 13u een e-mail sturen naar rijkdomkathedraal@gmail.com ontvangen 2 gratis kaarten.